

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Dispvttationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

4 Quomodo stet libertas vel contingentia in actione causa secundæ, non obstante concursu primæ: consequenter. Quo sensu verum sit causam liberam esse; Que positis onibus requisitis ad agendum potest ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

sensu non est verum esse necessarium illum effectum, ad quem concurret aliqua causa necessario agens: quia satis est quod respectu & quantum ex vi illius cause necessario fiat, cum quo stat, ut ex alio capite, seu respectu alterius, habere possit contingentiam, seu libertatem.

SECTIO IV.

Quomodo sit libertas vel contingentia in actione causa secunde, non obstante concursu prime, & consequenter quo sensu verum sit causam liberam esse, quae positis omnibus requisitis ad agendum potest agere, & non agere.

I.

Ecce difficultas petitur in secundo argumento posito in principio sectionis secundae, illamque etiam attingit Scotus illo argumento, quod causa secunda, seu voluntas creata non potest quicquam agere, nisi mota à prima, sed cum mouetur à Deo, necessario ipsa se mouet: ergo motus illius respectu eiusdem nunquam est liber & contingens. Maior in terminis est D. Thom. 1. p. quæst. 105. art. 1. ad 3. & art. 4. & 5. & probabitur infra, dum agemus de dependentia secundarum causarum à prima. Minor autem est eiusdem D. Thom. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 3. ubi dicit: *Impossibile est, Deum mouere voluntatem, & voluntatem non moueri.* Et facile suaderi potest tum ex efficacia & perfectione diuinæ motionis, tum ex mutua relatione inter mouere, & moueri. Alio modo proponitur eadem difficultas; nam causa libera est, quæ positis omnibus requisitis ad agendum potest agere & non agere: sed vnum ex requisitis ut causa secunda agat est motio Dei, quæ posita non potest agere, & non agere, sed necessario agit, sicut illa non posita, necessario non agit: ergo repugnat illa definitio omni causæ secundæ, atque ita respectu illius nulla est contingentia vel libertas, sed tantum respectu primæ.

Prior dicendi modus proponitur.

II.

Hæc difficultas est vna ex præcipuis huius materie, & occasionem præbet amplius declarandi quid sit causa libera, seu quas condiciones requirat, ubi simul exponetur communis ac recepta definitio causæ libere. Authores ergo quos supra retuli, ponentes totam rationem libertatis in indifferentia obiectiua (ut sic dicam) facile expedient præsentem difficultatem, dicentes liberam potentiam esse illam, quæ positis omnibus requisitis ex parte ipsius adhuc manet indifferens seu non determinata ad vnum, ex vi obiecti, & ideo nihil obstat vsui libertatis, quod posita motione primæ causæ iam voluntas manet ad vnum determinata, ita ut non possit non exercere actum ad quem mouetur. Atque in hoc sensu ad soluendam priorem difficultatem applicatur communis illa distinctio de necessitate in sensu composito & in sensu diuiso; nam quod voluntas mota à Deo necessario operetur, solum est necessitas in sensu composito, & ideo non repugnat libertati actus sic necessarii. Ad posteriorem autem difficultatem respondendum limitando maiorem & communem definitionem liberæ facultatis, quod, scilicet, sit illa, quæ potest agere & non agere positis omnibus requisitis nimirum ex parte intellectus, & ipsius voluntatis non vero ex parte Dei. Quam modificationem ante hos modernos authores indicauerat Almainus in suis moralibus quam tamen non approbat, licet non satis eam impugnet.

III.

Vnde prædicti noui Theologi aliam commentati sunt definitionem actus liberi, scilicet esse motum voluntatis factum ex tali iudicio rationis, quod per

se, vel per obiectum quod proponit sufficiens non sit ad determinandam voluntatem ad vnum. Quam confirmant primo, quia tota libertas voluntatis oritur ex iudicio rationis: ergo optime & sufficienter definitur actus liber per ordinem ad tale iudicium, seu, quod idem est, per ordinem ad omnia requisita ex parte intellectus & voluntatis. Secundo, quia ad libertatem sufficit indifferentia obiecti, & non requiritur indifferentia potentie, ut patet in voluntate diuina, quæ de se semper est determinata ad vnum, tamen, quia obiecta creata sunt illi indifferentia, id satis est ut libere ea velit: idem ergo satis erit ad liberum actum voluntatis.

Refutatur dicta sententia.

Tota hæc doctrina procedit ex falso fundamento, ut in proxima sect. præc. probaui, & occulio erandi fuisse videtur, quia non distinguitur satis inter radicem libertatis, & formalem libertatem potentie & actus. Indifferentia enim iudicii est radix libertatis, ut supra tactum est, & est communis Theologorum sententia; non est tamen ipsa formalis libertas, quia ipsum iudicium non est liberum in se, neque est proxime à potentia formaliter libera, ut dicam infra, sed dicitur indifferens obiectiue, seu ex parte obiecti, quia proponit obiectum ita indifferens, ut non trahat ex necessitate voluntatem. Atque hinc est ut iudicium indifferens sufficienter iudicet in tali natura, quæ sic iudicare potest, facultatem aliquam formaliter liberam, & consequenter etiam vsum seu actum liberum, si talis facultas modo sibi proprio operari sinatur, nullamque extrinsecam vim patiatur qua cogatur, vel proprius loquendo necessitetur, ut in obiectum tendat alioqui de se indifferens. Hoc enim esse possibile, supra probatum est, ex quo merito intulimus, absolute & absque prædicta limitatione non satis esse ad vsum liberum iudicium indifferens, & facultatem ex se se liberam.

Ex quo vltius colligimus, non recte limitari ceptam descriptionem facultatis liberæ, scilicet: *Quæ positis omnibus requisitis ad agendum potest agere, & non agere*, non recte (inquam) limitari ad requisita ex parte iudicii, & ipsius voluntatis, quia concurrentibus omnibus requisitis ex parte iudicii, & existentibus ipsa facultate de se libera, potest in ipso vsu non esse libera, seu, quod idem est, potest actus non esse liber: ergo ut illa definitio comprehendat non solum facultatem liberam in se ipsa (ut sic dicam) seu in actu primo, sed etiam vsum seu actum liberum, non sufficienti illa requisita. Vnde huius temporis hæretici, cum videant nos operari ex iudicio & aduertentia rationis, & ab ipsis obiectis non ferri aut determinari ex necessitate, nihilominus aiunt nos non libere operari, eo, quod ab ipso Deo necessitatem patiamur. In quo quidem errant asserentes ita Deum de facto in nobis semper operari, quod repugnat dei, & diuinis Scripturis, ac recte rationi, non errant tamen in illatione, nimirum, quod si Deus infert extrinsecam necessitatem actui, non est de facto liber, nec etiam errarent si solum dicerent, vel hunc modum operandi Dei esse possibilem, vel illo posito, non sufficere ad vsum liberum indifferentiam iudicii.

Vel vltius infertur, non satis fieri difficultatibus positis per responsiones illius sententia. Nam distinctio illa sensus compositi & diuisi, quæ prior expeditur difficultas, licet recte explicata satis faciat, ut infra videbimus, tamen ita generatim sumpta satis esse non potest; nam ostendimus necessitatem aliquam etiam in sensu composito, repugnare vsui libertatis, eumque destruere. Et patet facile ex dictis; nam Deus aliqua motione & actiuitate sua potest inferre necessitatem voluntati, & tunc actus non esset necessarius in sensu diuiso, quia voluntas de se, & secula illa

motione posset non exercere illum actum: esset autem necessarius in sensu composito, quia posita illa motione non posset non exerceri, & tamen illa necessitas in sensu composito tolleretur vsus liberum, quia supponimus Deum tunc necessitare voluntatem quantum potest: aliquid ergo addere oportet, ut illa distinctio satisfiat. Rursus limitatio illa communis definitionis libertatis, qua soluitur posterior difficultas, improbatam est praterquam, quod est voluntaria, & occasionem præbet introducendi quemcumque similem pro libito in hac materia. Nam par ratione posset quis dicere, posita quadam influenza cæli, vel adhibita speciali dæmonis motione, non posse voluntatem nostram non operari sequendo illam, & nihilominus requisitis ex parte iudicii & intrinsecæ facultatis, non necessariò sequitur illa operatio, etiam si ex alia suppositione necessariò sequatur.

VII. Tandem constat ex dictis falso excogitatum esse novam illam definitionem actus liberi, nimirum esse illum, qui fit à voluntate ex iudicio rationis non necessitante, quia potest actus aliunde esse necessarius, necessitate impediende liberum vsus, ut declaratum est: ergo illa definitio potest convenire alicui actui absolute necessario. Ratio autem prima, qua fundatur illa definitio, solum probat iudicium indifferens esse radicem libertatis: non tamen inde fit definitionem actus liberi cõpleri ex hoc, quod procedat à tali iudicio, sed addendum est, quod procedat à facultate cõsentanea iudicio non impedita, nec extrinsecam necessitatem patiente, quod communis definitio illis verbis explicuit, *ut positus omnibus requisitis possit agere & non agere*. In secunda vero probatione falsum assumitur, cum dicitur ad actum liberum ita sufficere indifferenciam obiecti, ut non sit necessaria indifferencia potentia: quomodo enim erit liber actus, si potentia non sit indifferens ad exercendum illum? aut cur obiectum in ratione obiecti dicitur indifferens, nisi quia non infert necessitatem potentie, sed eam indifferenciam relinquit? Exemplum autem de voluntate diuina, aut falsum sumit, aut non est ad rem, quia assertur in eo, quod non est simile. Voluntas enim diuina, quamuis altiori & perfectiori modo, verè tamen est indifferens de se ad volendum creata obiecta: nõ est enim ad hoc naturaliter determinata, aliàs quomodo esset libera? & licet ab æterno se determinauerit, & in ea determinatione necessariò semper perseueret, tamen illam determinatio (quicquid ipsa sit) est ex libertate: eiusque necessitas non est naturæ, sed immutabilitatis, quæ non tollit propriam indifferenciam, quam ex se habet res libera. Tamen, quia in voluntate Dei non est efficientia proprii actus, neque compositio ex potentia & actu, ideo illa indifferencia non est in potentia respectu actus, sed in puro actu respectu obiectorum: & ideo in hoc non est comparanda indifferencia libertatis creatæ cum diuina.

Definitio libertatis explicatur.

VIII. Tergo difficultatibus propositis satisfaciamus, retinenda in primis & explicanda est illa descriptio facultatis liberæ, in qua duo postulantur. Vnum est, quod illa sit potentia actiua, ex se & ex sua interna facultate habens vim ad exercendam & suspendendam actionem suam. Aliud est, quod illa facultas dū exercet actum, ita sit disposita, & proximè (ut ita dicam) præparata ad opus, ut possit omnibus requisitis ad agendum possit agere & non agere. In prima huius sententiæ parte non est difficultas, nec ferè est necessaria noua explicatio, suppositis, quæ in sectione 2. dicta sunt, ubi ostendimus libertatem consistere in facultate actiua ut sic: ex hoc enim manifestè sequitur, libertatem requirere facultatem actiuam

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

indifferentem ad agendum & non agendum. Vnde, claritatis gratia, possumus in potetia libera duas potentias præscindere, seu quasi duas partes vnius potentia. Vna est ad volendum, seu exercendum actum: alia ad nolendum, seu suspendendam actionem. Hæc enim posterior pars huius potestatis licet in se posita quædam perfectio sit, tamen in vsu per solam negationem, seu carentiam actus talis facultatis exerceri potest, si de absoluta eius potestate loquamur, ut sumitur ex sancto Thoma 1.2. quæst. 6. artic. 3. & aliis Theologis ibi, quia non velle ut sic potest esse liberum: non velle autem præcisè sumptum, non includit actum, sed carentiam actus, quæ si sit cum perfecta aduertentia rationis, & plena potestate volendi, libera erit. Dico autem, si de absoluta potestate loquamur, quia moraliter seu ordinariè huiusmodi carentia appetitionis non exercetur absque positio actui qui sit, vel nolitio, qua refutatur obiectum propositum, aut alius actus circa illud, verbi gratia, amor, vel intentio eius, vel sit conuersio ad aliud obiectum repugnans, aut diuersum, ut experientia satis constat: quia difficillimum esset existente perfecta, & practica aduertentia rationis omnem actum voluntatis suspendere.

Ex quo obiter intelligitur hanc indifferenciam facultatis liberæ primò ac præcisè satis saluari per habitudinem ad actum vel carentiam actus, quæ solet dici libertas quoad exercitium, quia per eam, ipsum exercitium actus indifferens est. Cum tamen hæc facultas libera vitalis sit, atque ita perfecta & spiritalis, ut in se ipsam, & in suos motus reflectere possit, quotiescunque potest non exercere libere aliquem actum, potest etiam per alium positum actum vel illam carentiam, seu nolle exercere talem actum. Atque isto modo nunquam est libertas quoad exercitium sine aliqua libertate quoad specificationem. nam quotiescunque potest voluntas liberè non amare, potest etiam elicere aliquem actum, secundum suam rationem & speciem repugnantem amoris, & ita est ibi aliqua indifferencia quoad specificationem actus. Præterquam potest alia intercedere in ordine ad contrarios actus respectu eiusdem obiecti, quatenus potest vel liberè amari, vel etiam odio haberi. Quam duplicem potestatem includit etiam facultas libera secundum se & absolute sumpta, quamuis necesse non sit, ut illam habeat circa omnia & singula obiecta, quia non oportet, ut sit æquè libera circa illa omnia, ut inferius attingemus. Et hæc de priori parte huius sententiæ.

In secunda parte sententiæ propositæ declaratur, non solum ratio facultatis liberæ, sed etiam id, quod necessarium est ad vsus libertatis, seu actus liberi: hoc enim totum comprehendit prædicta definitio libertatis, & meritò, quia tota difficultas libertatis, & utilitas eius in ipso vsu, & exercitio libertatis posita est. Est autem considerandum, dupliciter posse dici aliquid requiri ad actum: vno modo tanquam prærequisitum ad actionem, alio modo tanquam intrinsecè, vel essentialiter inclusum in ipsa actione. Illud prius dici solet prærequisitum antecedenter, vel ex parte actus primi, siue illud sit proprium principium actionis, siue conditio prærequisita ad illam quocumque modo, vel in quouis genere causæ. Hoc autem posterius dici potest requisitum concomitanter, seu in ipso actu secundo, quia non distinguitur ab ipsa actione libera, quæ est actus secundus facultatis liberæ. Cum ergo dicitur liberum esse, quod positus omnibus requisitis ad agendum potest agere & non agere, intelligendum est de prærequisitis antecedenter & in actu primo, non de aliis. Et hoc ipsum insinuat in prædicta sententiâ, cum dicitur, debere facultatem liberam ita esse dispositam, & proximè præparatam ad opus, ut cum ea dispositione possit agere & non agere: in illa enim præparatione includuntur omnia illa prærequisita in actu primo ad operandum.

Pp

Et qui-

XI.

Et quidem quod ad usum liberum sit necessarium cum illis omnibus dictam indifferentiam, & quasi duplicem potestatem integram manere, facile ostendi potest. Primo, quia alias cessatio, v.g. ab opere, non esset ex intrinseca vi & facultate, sed ex defectu aliquius conditionis requisitæ: hoc autem nil confert ad libertatem: nulla est enim naturalis potentia tamne efficiens agens, quæ non possit interdum non agere ex defectu conditionis requisitæ, ut approximationis passus, vel alterius similis. Imò, si quis recte pendat, illud non est posse non agere, sed est potius impotentia agendi, seu non posse agere cum tali defectu: libertatis autem indifferentia non fundatur in impotentia agendi, sed in potentia non agendi. Unde, quando ipsa voluntas caret aliquo actu propter naturalem inadvertentiam rationis, illa carentia actus non est ex potentia non agendi, sed ex impotentia sic operandi seu volendi, & ideo talis carentia non potest esse libera. Ut ergo facultas liberum, vsum habeat, necesse est, ut positus omnibus conditionibus prærequisitis antecedenter, seu in actu primo, ex interna vi & facultate sua possit agere & non agere. Cum autem dicimus ex interna vi & facultate (ut obiectionibus occurramus) non excludimus diuinum concursum, vel maius auxilium necessarium pro actuum qualitate, sed id Theologis relinquimus.

XII.

Quod autem dicta definitio intelligenda non sit de requisitis concomitantibus, probatur, quia hæc, ut diximus, includuntur in ipsa actione: nam, si ut actio est requisita ad agendum, ita quicquid in actione includitur, potest dici requisitum. Est autem actio requisita, ut id, quo formaliter determinatur potentia, & constituitur actu agens, & ideo non potest includi in his conditionibus, cum quibus potentia debet esse indifferens ad agendum & non agendum, quia involuit manifestam repugnantiam: ergo neque etiam includi debet in illis requisitis totum id, quod est de intrinseca ratione actionis, seu in illa essentialiter includitur: nam eadem est de illis omnibus ratio, quæ de ipsa actione. Atque hæc interpretatio illius definitionis colligitur ex communi sententia Theologorum in 1. dist. 38. & 39. & in 2. dist. 24. & ex doctrina Anselmi, quam statim explicabimus.

Expeditur prior difficultas.

XIII.

*Duplicem
nostra
voluntas
per diuinam*

Atque ex hac interpretatione facile expeditur duplex difficultas in principio tactæ. Ad primam enim respondetur, duplicem intelligi posse motionem Dei respectu voluntatis nostræ. Vna est antecedens actualem concursum ad actum voluntatis: alia consistens in ipso actuali concursu. Prior parum nota est in Metaphysica, seu ex solis principiis naturæ, tamen in Theologia est certa, & quæcunque illa sit, continetur sub conditionibus requisitis, ad actum antecedenter, seu per modum principii aut actus primi. Nam, licet hæc motio fiat per actum vitalem, qui est actus secundus, respectu potentie, in qua inest tamen respectu alterius actus, propter quem datur illa motio, comparatur per modum principii, & ea ratione dicitur esse per modum actus primi, ut iudicium de bono agendo est principium actus voluntatis, quo tale bonum amatur: unde licet in intellectu sit actus secundus, tamen respectu voluntatis comparatur ut primus, & idem est de aliis similibus. Posterior motio est magis nota lumine naturali, quia Physicè est magis intrinsece necessaria ad actionem creaturæ, computatur autem illa motio inter requisita ad actum concomitantem, quia concursus Dei essentialiter includitur in actione creaturæ.

XIV.

De priori igitur motione dicendum est, quod, illa posita, adhuc potest voluntas non operari illum actum, propter quem datur talis motio, quia cum illa motio sit ex conditionibus prærequisitis ad actum

liberum, nisi relinqueret illam potestatem expectantiam, tolleretur vsum liberum: nam determinaret potentiam ad vnum. Quæ autem esset libertas aut electio, ubi vna tantum pars fuisset concessa? ut recte dicit Euodius ad Constantium, apud Turrianum lib. 4. pro epistolis Pontificiis c. 2. Et ideo Conc. Trid. sess. 6. c. 4. de huiusmodi motione præuia etiam in operibus gratiæ definit, illa posita adhuc esse in potestate voluntatis non consentire. Neque hoc est contra efficaciam diuinæ motionis, tum quia id non prouenit ex impotentia, sed ex sapientia, prouidentia, & voluntate ipsius primi motoris: tum etiam, quia quando ipse vult, etiam facit efficaciter, ut voluntas infallibiliter consentiat, quamvis possit non consentire. At vero per se & absolute non repugnat, stante hac motione non moueri voluntatem illo actu seu motu libero, propter quem talis motio datur, nec quoad hoc sunt correlatiua mouere & moueri, quando vna motio comparatur ad alium actum ut principium eius, & non tantum ut via ad eum. Quomodo alias dixit Augustinus, qui sic mouetur, non posse non sentire motionem: posse autem non consentire, sed hæc res habet in Theologia grauem & prolixam disputationem, quæ nos consulto abstinemus, & ab omnibus opinionibus abstrahentes ea responsione contenti sumus, quam omnes sub prædictis verbis amplectuntur, licet in eorum sensu sit dissensio, de quo nunc iudicium non ferimus.

De altera vero motione procedit proprie difficultas, quam tractamus: nam illa est, quæ per se & essentialiter pendet actio causæ secundæ à prima, & vtrixi, non est aliud quam ipse concursus Dei, de quo cur motio dicatur, dicemus inferius, & tractando de dependentia causæ secundæ à prima in operando. De hac ergo motione verum est illa posita, non posse voluntatem non moueri: negamus tamen id repugnare vsui libertatis, quia illa motio non est ex conditionibus prærequisitis ad actum, sed essentialiter includitur in ipsa actione voluntatis. Qualis autem sit hic concursus seu motio Dei, & quomodo sit simul cum influxu ipsiusmet voluntatis creatæ, & an possit dici aliquo modo prior absque læsione libertatis, ac denique quomodo sit in potestate hominis habere vel non habere hanc Dei motionem (hoc enim etiam verum est, & ad libertatem necessarium) dicemus in loco paulo antea citato.

Respondetur ad posteriorem difficultatem.

Denique secunda difficultas iam ex dictis expedita est: omnia enim priori motione, quæ neque ad nos spectat, nec de illa in argumento est sermo, de posteriori seu concursu Dei negatur esse ex prærequisitis antecedenter, de quibus loquitur definitio libertatis, ut explicuimus, & ideo faciemur, illa posita non posse voluntatem non moueri, quia iam supponitur constituta sub actione sua, non tamen sine determinatione sua libera. Atque in hoc sensu optimè etiam respondetur per distinctionem illam de sensu composito, & diuiso: posita enim hac motione in sensu composito, non potest voluntas non operari, quia iam supponitur operans: unde id non repugnat libertati, quia in ipsamet suppositione includitur iam & supponitur vsus libertatis, de quo, sicut de qualibet alia re vere dicitur, quando est necessario esse, licet simpliciter & absolute (quod dicitur in sensu diuiso) posset non esse. Et hoc ipsum est, quod dixit Anselm. lib. de Concordia præf. à principio, & lib. 2. Cur Deus homo, c. 17. & 18. necessitate ex suppositione antecedente tollere libertatem, non vero ex suppositione consequente. Suppositionem enim antecedentem vocat omnem id, quod nos diximus esse prærequisitum antecedenter, seu ex parte actus primi ad actum liberum: unde hanc suppositionem antecedentem ipse vocat causam rei, & ideo si ex tali suppositione necessario sequitur actus, tollitur

cur libertas, de cuius ratione est, ut cum omnibus illis praequisitis maneat potentia integra ad agendum, & non agendum, etiam in sensu composito respectu talium conditionum antecedentium, ut declaratum est. Suppositionem autem consequentem vocat omnem illam, quae includit ipsammet actionem creaturæ, quia iam illa supponit usum liberum, ut declaratum est. Vnde necessitas ex illa non potest ipsum liberum usum auferre, quia non est necessitas rei, sed illationis tantum, ut D. Thom. dixit questio. 24. de verit. art. 1. ad 13. Qui hanc doctrinam confirmat lib. 2. Physic. lect. 15. in principio: fauet etiam D. August. 5. de Ciuit. cap. 10.

SECTIO V.

Quenam sit facultas, in qua formaliter residet libertas cause creata.

Tertia & quarta ratione dubitandi sectione secunda propositis peritur, ut distinctius declaremus, quænam sint cause creatæ, quæ in agendo non subduntur necessitati, & per quam facultatem hoc dominium habeant. Et quidem de causis principalibus, seu operantibus ut quod, facilius est resolutio ex dictis: ostendimus enim res omnes ratione carentes, carere etiam libertate ob imperfectionem suam. Quo fit, ut e contrario omnia agentia rationalia seu intellectualia, sint etiam agentia libera: nam illa negatio usus rationis est sufficiens, & adæquata ratio carere libertatis: ergo opposita affirmatio, est etiam adæquata ratio oppositæ affirmationis. Et confirmatur: nam ostensum est in particulari hominem esse agentem liberum, licet in gradu intellectuali sit infimum omnium: ergo à fortiori dicendum est omnia agentia creata, quæ intellectum habent, habere etiam libertatem. Quod iterum de intelligentiis creatis in particulari dicemus infra de eis disputantes. Neque contra hoc obstat argumentum sumptum ex motibus aut influentiis cælorum. Nam quod attinet ad intelligentias motrices cælorum, etsi in aliis rebus liberæ sint, possunt in mouendis cælis necessitate aliqua duci, vel ex motione & imperio superioris agentis, vel ex fine præcõcepto, quem immutabiliter diligunt atque intendunt. Quod vero ad influentiam cælorum attinet, dicendum est illam non extendi directe ac per se ad res spirituales, & immateriales, tum quia solum influunt per Physicum motum, cuius res spirituales incapax est, tum etiam, quia res spiritualis est ordinis superioris, & ideo in eam directe agere non potest res materialis. Animi autem hominum in se immateriales sunt, & libertatem habent, quatenus immateriales sunt, & per immaterialem potentiam operantur, & ideo influentia cælorum non potest libertatis usum hominibus impedire, etiam si indirecte medio corpore, & affectibus eius possit illas in alterutram partem magis aut minus inclinare, quam inclinationem potest homo sua libertate superare, & aliis dominari.

Ex quo ulterius constat, principium principale quo liberæ actionis, semper esse substantiam aliquam, seu substantialem formam spirituales. Probatur, quia huiusmodi principium, vel est anima rationalis, vel aliqua superior substantia, sed anima rationalis est immaterialis, & multo magis omnis superior substantia: ergo. Et confirmatur: nam omnis forma materialis, quatenus talis est, operatur absque intelligentia & ratione, & ideo operatur modo mere natural: ergo forma, quæ est principium liberæ actionis esse debet spiritualis.

Tertio hinc etiam constat, principium proximum actionis liberæ esse potentiam aliquam substantiæ spiritualis, quatenus spiritualis, seu intellectualis est. Quod addo propter animam humanam, quæ licet Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

plures habeat facultates, multæ tamen earum materiales sunt, quia non conueniunt illi, quatenus intellectualis est, & ideo non sunt principium proximum liberæ actionis. Ratio huius assertionis est, quia principium proximum debet esse accommodatum principali. Item, quia res non habet dominium sui actus, nisi quatenus intellectualis est: ergo non habet hoc dominium, nisi per facultatem pertinentem ad gradum intellectualem: hic autem gradus immaterialis est secundum se, & secundum omnes potentias sibi proximas: ergo. Solum est animaduertendum, dupliciter actionem aliquam denominari liberam: scilicet, ut actum elicitum, seu proximè in ordine ad potentiam efficientem actionem, quomodo ipsum velle liberum est, vel ut actum imperatum, seu remotè in ordine ad potentiam, mouentem, seu applicantem inferiorem facultatem ad agendum, quomodo ambulare est liberum. Cum ergo agimus de proximo principio actionis liberæ, intelligendum est de actione proprie libera in ordine ad suum immediatum principium: & hoc modo dicimus, principium proximum actionis liberæ esse facultatē spirituales: nam principium proximum actionis, quæ solum imperatiuè libera est, interdum esse potest facultas materialis, ut est potentia motiua secundum locum residens in membris corporis, quia illa esse potest subordinata superiori sententiæ spirituali, in qua est propria vis denominatiua in suum actum, & mediante illo in inferiorem potentiam & actionem eius. Vnde etiam dici potest, quod licet actio imperatiuè libera physice, & secundum suam entitatem proximè fiat ab alia potentia, denominationem autem libertatis non habet nisi a superiori potentia medio actu eius: illa ergo potentia, quæ principium proximum est actus per se ac immediatè liberi, spiritualis esse debet, ac per se spectas ad intellectualem gradum, quatenus talis est.

Liberum arbitrium non in actu, vel habitu, sed in potentia aliqua consistere.

Atque hinc quarto concludimus liberum arbitrium creatum directe & formaliter consistere in huiusmodi potentia, quæ prædictam vim, & dominium habet in suum proprium actum. Nec oportet immorari in refutandis eorum opinionibus, qui dixerunt liberum arbitrium consistere in aliquo actu, vel in habitu, vel in potentia, prout aliquo habitu affecta. Ex quibus opinionibus primam tenuit Heruæus quodlib. 1. q. 1. secundam Bonau. in 2. dist. 25. art. 1. q. 4. tertiam Albertus in 2. dist. 24. art. 5. Verum hæc opiniones aut probabiles non sunt, aut aliter vocib. vtuntur. Homo enim liberum arbitrium habet, etiam quando nihil operaretur, alias amitteret liberum arbitrium per solam cessationem ab actu, quod absurdum est: non ergo potest liberum arbitrium in actu consistere. Item homo est liberi arbitrij, quia potest operari, & non operari positus omnibus requisitis ad agendum: est autem potens proximè ad operandum per aliquam potetiam: ergo libertatem habet proxime per aliquam potentiam animæ: talis ergo potentia erit liberum arbitrium. Deinde, si libertas arbitrij consistit in aliquo actu, inquiri, an ille actus sit elicitus à potentia libera, nec ne. Si primum dicatur, iam libertas antecedit illum actum: est ergo in ipsa potentia ante actum. Si vero dicatur secundum, ille actus necessarius est: quomodo ergo in illo potest consistere arbitrij libertas?

Dicetur fortasse illum actum, etsi necessarius sit posse esse principium liberæ electionis aut deliberationis: ita enim visus est philosophari Heruæus. Existimat enim potentiam non esse aptam ad eliciendum actum liberum, nisi præcedat actus necessarius, qui sit principium eius: nam liberum actum (inquit)

Pp 2 præce-

nia semper est potens a spiritualia.

Liberas est, vel elicitum, vel imperatum.

IV.

V. Obiectioni respondeatur.